

Nog geen oplossing voor pikkerij bij kalkoenen

Tot op heden is niet duidelijk welke combinatie van factoren beschadigend pikgedrag door kalkoenen structureel kan verminderen. Zolang geen combinatie van factoren voorhanden is die pikkerij structureel en betrouwbaar tegengaat, is er geen goed alternatief voor het behandelen van de punt van de bovensnavel op de eerste levensdag. Om pikkerij tegen te gaan wordt bij kalkoenen gewerkt met een snavelbehandeling via de infraroodmethode (IR) omdat het welzijn van het dier via deze methode het minst wordt aangetast in vergelijking met andere snavelbehandelingsmethoden. De IR-methode wordt al vanaf 2000 algemeen toegepast in kalkoenbroederijen.

Teun Veldkamp
Wageningen UR Livestock Research

De minister van LNV heeft de pluimveesector vijf jaar uitstel van het verbod op ingrepen verleend (tot 1 september 2011) mits in de tussentijd inspanning wordt verricht om te komen tot een pluimveehouderij zonder ingrepen. Daarom heeft de Stuurgroep Ingrepen (bestaande uit vertegenwoordigers van de sector, Dierenbescherming en het ministerie van LNV) aan Wageningen UR Livestock Research gevraagd om een inventarisatie te maken van de huidige stand van zaken met betrekking tot snavelbehandeling bij kalkoenen, met speciale aandacht voor alternatieven via fokkerij en management.

Historie

Snavelbehandeling wordt in de pluimveehouderij al meer dan zestig jaar toegepast om schade als gevolg van verenpikken, beschadigend pikgedrag en kannibalisme te voorkomen. Belangrijk bij snavelbehandeling is dat het wordt uitgevoerd met behulp van goed materiaal; dat het materiaal wordt gebruikt door getraind personeel; dat het op jonge leeftijd wordt uitgevoerd; dat maximaal een derde van de snavelpunt wordt verwijderd om neuroma's te voorkomen. In Nederland werd tot 1980 gebruik gemaakt van de methode met een heet mes. Vanaf 1980 werd de 'stroombrug'-methode in de broederij gebruikt bij eendagskalkoenen en sinds 2000 wordt de punt van de bovensnavel van kalkoenkalkoenen in de broederij behandeld met een infrarode (IR) straal.

Infraroodmethode

Bij de IR-methode dringt een infrarode straal door de buitenste hoornlaag heen tot in het basale weefsel van de snavelpunt. De buitenste hoornlaag slijt in ongeveer twee weken af door

de normale pikactiviteit van het kuiken. De infraroodbehandeling wordt in de broederij machinaal uitgevoerd in de Poultry Service Processor. De dieren kunnen in dit geautomatiseerde systeem tevens worden gevaccineerd.

Uit vergelijkend onderzoek is gebleken dat de IR-methode, mits op niet meer dan een derde van de snavelpunt uitgevoerd, veelal leidt tot minder anatomische en neurofysiologische veranderingen en dat deze methode leidt tot de minste gedragsveranderingen in vergelijking met de methodes 'heet mes' en 'stroombrug/biobeaker'. Vanaf vier weken leeftijd vond hergroei van de snavelpunt plaats waarbij receptoren regenereren en neuroma's (zenuwwoekeringen) niet werden aangetroffen. De hergroei resulteert niet in extra schade door pikkerij, doordat dat de scherpe snavelpunt niet opnieuw wordt gevormd. De IR-methode heeft ten opzichte van de methodes 'heet mes' en 'stroombrug' de volgende voordelen:

- Zeer precies, omdat invloed van mens en inconsistent handelen wordt beperkt bij gebruik van een machine (Poultry Service Processor).
- Geen open wonden, geen kans op verbloeding of infecties.
- Minder impact op gedrag, productie en groei.
- Minder stress, doordat vangen en handelingen minder zijn (vaccinatie kan eveneens worden uitgevoerd en hierdoor wordt een handeling met de dieren uitgespaard).

Fokkerij

Bij kalkoenen worden geen verschillen waargenomen in pikkerij tussen de huidige beschikbare zware lijnen en middelzware lijnen. Fokkerijorganisaties selecteren niet direct op beschadigend pikgedrag. Aangepikte dieren worden in de

fokkerij (zoals in de gehele kalkoenhouderij) verwijderd uit het koppel, waardoor wellicht juist de verenpikkers overblijven. Er wordt wel geselecteerd op onder andere vitaliteit (beengebreeken, loopvermogen, circulatiestoornissen).

Huisvesting en management

Huisvesting en management kunnen een belangrijke rol spelen bij het ontstaan van pikkerij. In de Verordening Welzijnsnormen vleeskalkoenen 2003 is opgenomen dat de pluimveehouder streeft naar een verlichtingssterkte op dierniveau van ten minste 20 lux. Ter bestrijding van verenpikken en kannibalisme is het ontstaan gedurende korte tijd een lagere verlichtingssterkte te hanteren. Een groot deel van de kalkoenen wordt in Nederland gehouden in daglichtstallen. Donkerstallen met lengteventilatie komen steeds meer voor en er zijn enkele stallen met een overdekte uitloop. In deze laatste categorie valt veel daglicht binnen. Licht speelt een zeer belangrijke rol bij het ontstaan en het optreden van beschadigend pikgedrag. Met name de lichtsterkte en de lichtbron zijn belangrijk. Terugdimmen van de lichtsterkte in mechanisch geventileerde donkerstallen naar 1 lux vermindert het beschadigend pikgedrag, maar is vanuit welzijnsoogpunt ongewenst.

Een andere mogelijkheid om de kans op pikkerij te verkleinen zou gezocht kunnen worden in toepassing van omgevingsverrijking. Het beschadigend pikgedrag zou hierdoor verminderd kunnen worden omdat het gedrag zich gaat richten op de verrijkingen in plaats van op soortgenoten. In de periode van 1997 tot en met 2000 is veel onderzoek met licht (lichtsterkte, groenblauwe verlichting, hoogfrequente tl-verlichting, gloei-

lampen en natriumverlichting) en omgevingsverrijking (touw, ketting, houtwolbalen, strooien van losse tarwe in het strooisel, graanblokken en zitstokken) bij kalkoenen vanaf vier weken leeftijd uitgevoerd bij Wageningen UR Livestock Research. Ook is onderzoek gedaan met een overdekte uitloop. In het onderzoek bleken grote verschillen in pikgedrag te bestaan tussen koppels. Pikkerij komt evenveel voor bij hanen als bij hennen. Er was geen verschil in pikgedrag tussen kalkoenen die wel of niet aan de snavel waren behandeld. Wel leidde bij onbehandelde kalkoenen de pikkerij tot meer beschadigingen en uitval door kannibalisme. In veel experimenten ontstond rond de vierde levensdag vleugelpikkerij. Op deze leeftijd worden de eerste vleugelpennen zichtbaar. Onderzoek naar omgevingsverrijking op jonge leeftijd zou mogelijk enig soelaas kunnen bieden om het pikgedrag al op deze jonge leeftijd (vier dagen) om te richten, maar is tot op heden niet uitgevoerd. Een lichtsterkte van meer dan 5 lux leidde bij onbehandelde kalkoenen veelal tot zeer veel beschadigingen en uitval. Een lichtschema van 16 uur licht en 8 uur donker leidde tot meer pikkerij dan een continu lichtschema. De verschillende typen omgevingsverrijking hadden weinig effect op het pikgedrag. Aangebrachte speelobjecten hadden slechts kort effect. Schuurmateriaal in de voerpan veroorzaakte geen significant stompere snavels en had hierdoor geen effect op pikkerij. Bij de overdekte uitloop kwam meer pikkerij voor dan in het gesloten stalsysteem. Ook in de biologische kalkoenhouderij met vrije uitloop, waarbij de snavels van kalkoenen niet zijn behandeld, komt veel pikkerij voor.

IR-SNAVEL-BEHANDELING

De bovensnavel van dit kalkoenkuiken is behandeld met de IR-methode. Daarbij dringt een infrarode straal door de buitenste hoornlaag heen tot in het basale weefsel van de snavelpunt.

Foto: Wageningen UR Livestock Research

Contact

dr. ing. Teun Veldkamp
T 0320 - 23 84 71
E teun.veldkamp@wur.nl

Dit onderzoek is uitgevoerd binnen het Beleidsondersteunend Onderzoek in het kader van LNV-programma BO-12.02-002 Dierenwelzijn, projectnummer 003 en medegefinancierd door het Productschap Pluimvee en Eieren (PPE).

Theo Coumans, voorzitter Kring Kalkoenen Nederlandse Organisatie van Pluimveehouders (NOP)

"Wij zien helaas nog geen mogelijkheden om kalkoenen te houden zonder snavelbehandeling. In het verleden is er heel veel onderzoek gedaan naar het vinden van alternatieven die de snavelbehandeling overbodig maken, maar met onvoldoende resultaat. Tot nu toe is alleen het fors terugdimmen van het licht effectief gebleken, maar dat is natuurlijk nóg welzijns-onvriendelijker dan de snavelbehandeling. Ook is er veel onderzoek gedaan naar de verschillende methoden van snavelbehandeling. De methode die het minste ongerief veroorzaakt bij het dier, de IR-methode, is gekozen tot standaard voor de praktijk. Als NOP hebben we ons op het standpunt geschaard dat zolang er geen goed alternatief is voor de snavelbehandeling, wij deze ingreep vanwege het dierenwelzijn niet achterwege kunnen laten."